

Situace s nedostatkem vody v Kazachstánu

26. 09. 2023

Otázka vody v Kazachstánu je dlouhodobě velmi citlivým tématem. Dalo by se říct, že v poslední době se situace ve vodohospodářství zhoršila, a to jak kvůli nevhodnému využívání vody, tak i kvůli všeobecnému poklesu světových zásob.

Kazachstán je dle informací Asijské rozvojové banky mezi asijskými zeměmi na 8. místě z hlediska nedostatku vody. Otázka zajištění hospodárného využívání vody je strategicky důležitým úkolem pro kazašskou vládu.

Podle odborníků patří mezi hlavní negativní vlivy klimatické podmínky, zhoršující se vodní infrastruktura, plýtvání vodou a nedostatečný právní rámec upravující tuto oblast. Podle prognóz Světové banky se roční objem vodních zdrojů v Kazachstánu do roku 2030 sníží z 90 na 76 km³. To znamená, že za pouhých osm let bude v zemi chybět ročně asi 12–15 km³ vody, tedy asi 15 %.

Kazachstán má vzhledem ke své geografické poloze také nedostatek vodních zdrojů a 44 % vodních toků jsou za jeho hranicemi, tj. v sousedních zemích, což znamená, že Kazachstán je z tohoto pohledu vysoce závislé na odtoku z řek a jezer.

Velká část území Kazachstánu patří k endorheickým pánvím vnitrozemských jezer, která nemají přístup k oceánu. Atmosférické srážky nejsou tak vysoké, s výjimkou horských oblastí. Podle různých odhadů má celkový povrchový odtok různé hodnoty. Celkové vodní zdroje řek jsou tedy 101 km³, z toho 57 km³ jsou na území Kazachstánu, zbytek pochází ze sousedních zemí: Rusko - 8 km³, Čína - 19 km³, Uzbekistán - 15 km³, Kyrgyzstán - 3 km³.

Zásoby sladké vody v Kazachstánu: jezera - 90 km³; nádrže - 5 km³; průtok řeky - 0,1 km³; podzemní voda - 5 km³; ledovce - 8 km³; celkem - 39 km³. Kromě toho jsou vodní zdroje „rozemístěny“ nerovnoměrně a jsou významně ovlivňovány ročními obdobími.

Dalším z faktorů ovlivňujícím vodohospodářství v Kazachstánu je neexistující jednotný systém pro sčítání vodních zdrojů a vykazování provozních dat. Navíc je problematika vodohospodářství rozdělena gesčně mezi několik ministerstev: Ministerstvo ekologie, Ministerstvo energetiky, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo průmyslu a všechny výkonné orgány krajů samostatně.

Prezident Kazachstánu Kassym-Jomart Tokajev ve svém prohlášení ze dne 1. září 2023 zdůraznil, že vodní zdroje jsou pro zemi stejně důležité jako ropa, plyn nebo kovy, a proto navrhl vytvoření samostatného ministerstva - Ministerstva vodních zdrojů a zavlažování. V rámci resortu by měla být obnovena Národní hydrogeologická služba a mělo by dojít k reformě vodního hospodářství.

Reformou má projít celý vodohospodářský systém země včetně klíčových podniků. Nutnost řešení problematiky hromadění vnitřních zásob ledovcové vody a ztrát při jejím přenosu si vyžádá dle prezidenta vybudování 20 nových a rekonstrukci minimálně 15 stávajících nádrží, modernizaci a digitalizaci minimálně 3 500 kilometrů vodovodních kanálů.

Zemědělství má významný podíl na spotřebě vody v Kazachstánu. Jestliže spotřeba pitné a užitkové vody je pouze 4 %, spotřeba vody v zemědělství je 63 %. Ke značným ztrátám (až 50 %) navíc dochází z důvodu špatných rozvodů vody k zavlažování.

Nutno podotknout, že se letos zemědělci potýkali s řadou problémů spojených se suchem a nedostatkem závlahové vody, které se projeví na stavu a objemu úrody. Z toho důvodu vláda vyhlásila nouzový stav a snaží se o zajištění finanční pomoci zemědělcům formou urychlení vyplácení

dotací z rozpočtu v plné výši a poskytnutím úvěrů.

Za zmínku rovněž stojí, že nejen Kazachstán má problémy se zásobami vody a obecně s vodou, s problémem se potýkají i sousední Uzbekistán a Kyrgyzstán.

V zemích Střední Asie stejně jako jinde ve světě objem vody na hlavu prudce klesá. Do popředí se dostávají otázky racionální spotřeby a mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany přeshraničních vodních zdrojů.

Zpracoval: Artyom Lukasov, zahraniční spolupracovník Ministerstva zemědělství v Kazachstánu, E-mail: artom_lukasov@mzv.cz